

Модуль 2. Один стимул - багато реакцій

Лекція 21. Чи є потуга № 1 у світі лідером в освіті?

Розгляд цієї проблеми хотілося б розпочати із запитання: як ви вважаєте, чи варто нам брати приклад в освітніх реформах зі США, а не з Фінляндії? В решті решт США – це потуга № 1 у світі по всіх стратегічних напрямках: кількості інноваційних компаній, кількості Нобелівських лауреатів, патентів тощо.

У далекому 2003 році я слухав передачу радіо «Ера», присвячену проблемам освіти. В гостях у студії були голова науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України та головний адміністратор сайту МОН. Мова йшла про те, що наші учні перемагають у міжнародних олімпіадах (приміром, з біології), а США пасуть задніх. З цього факту робився висновок, що Україна має гарну систему освіти. Я зателефонував у студію та поставив запитання: «Економісти довели, що якість освіти визначає якість життя суспільства. Якщо наша система освіти така гарна, то чого ж ми так погано живемо?». На жаль, я не отримав відповіді на своє запитання, проте отримав два журнали як нагороду за найкраще запитання в цій передачі.

Як ми маємо змогу спостерігати зараз, лише тоталітарна країна намагається довести свою ефективність, націлившись на перемоги у міжнародних змаганнях. Коли немає реальних досягнень в економіці, добробуті громадян, тоді потрібні міжнародні перемоги. Що я мав на увазі, ставлячи своє запитання гостям студії?

- 1) Що вимірюють міжнародні олімпіади?
- 2) Чи забезпечують вимірювані здібності прогрес країні?
- 3) Чи можна вважати результат у міжнародній олімпіаді показником якості освіти?

Здебільшого основним критерієм олімпіади є перевірка того, як багато різноманітних відомостей засвоїв учень. У мене є сумніви, чи варто взагалі брати участь у подібних змаганнях. Приміром, моєю першою перемогою була не олімпіада, а конкурс наукових робіт Національної академії наук для молодих науковців.

Коротше кажучи, логіка моїх міркувань була такою: не може потуга № 1 у світі мати погану систему освіти. І яким же було моє здивування, коли навесні 2018 року я прочитав книгу Т. Вагнера та Т. Дінтерсмита, в якій вони пишуть: «Америці дісталася освітня система, яка чудово підійшла б Радянському Союзу у 1970-х, але немає нічого спільного із сильними сторонами Америки». До основних проблем вони відносять:

- Поклоніння дипломам елітних вишів, які діють немов окуляри Чарівника із країни Оз.

- Освіта є надто стандартизованою як тоді, коли створювалась освітня система для переписування Біблії 7 століть тому.
- Натаскування учнів на стандартизовані тести, які перевіряють навички, необхідні для роботи на конвеєрі.
- Ніхто не вчить учнів найважливіших речей: мислити як науковці та застосовувати наукові методи.
- Не зважаючи на декларування розвитку критичного мислення, 45 % студентів не демонструють жодного прогресу у навичках критичного мислення протягом навчання.
- Система освіти цінує форму більше за зміст.
- Коледжі не готують студентів до потреб ринку праці: 96 % керівників коледжів вірять, що готують, лише 11 % роботодавців із цим погоджуються.

Основний висновок, якого доходять автори: освіта – голий король, бізнес, де немає місця для важливих речей. Можна багато критикувати освіту в США, між іншим, аналогічна критика лунала і від Р. Стернберга. Він наголошував, що тестування немає нічого спільного з тими здібностями, які необхідні у професійній діяльності. У такому разі постає принципово інше запитання, ніж я ставив у передачі радіо «Ера» 15 років тому, а саме: «Якщо система освіти в Америці така погана, то чого ж американці так добре живуть?». Зупиніть читання та поміркуйте над цим запитанням.

Я не все знаю і, можливо, моя відповідь не буде вичерпною. Але я думаю, що США є значно вільнішою країною, в якій легше вийти зі стада і робити свою справу, не озираючись на інших. Свідченням цього є той факт, що 800 коледжів США зробили результати стандартизованих тестів не обов'язковою умовою для вступу. Ніхто серйозно не розглядає в цих коледжах прогностичні можливості цих тестів. Чи можуть так вчинити українські виші?